

Speech van Sir Brian Urquhart KCMG MBE,
tijdens het diner dat ter ere van Generaal Sosabowski
plaats vond in restaurant Residence Roosendael te Arnhem,
op vrijdag 15 september 2006

Zijne excellentie Ambassadeur van Polen, geëerde gasten, dames en heren,

Allereerst zou ik willen zeggen dat ik het zo bijzonder vind dat er een zeer hechte band bestaat tussen de Nederlanders, hoewel ik liever Hollanders zeg, maar vooral de mensen in Arnhem en omgeving, en de militairen van diverse nationaliteiten waaronder Britten en Polen die hier in 1944 naar toe kwamen. Deze hechte band is ontstaan naar aanleiding van een ongelukkige gebeurtenis die 62 jaar geleden heeft plaats gevonden. In feite was het een regelrechte ramp voor de inwoners van deze regio en toch is er die buitengewone, zelfs emotionele, band ontstaan en ik hoop vurig dat deze band nog generaties behouden zal blijven. Ik denk dat dit iets heel bijzonders en belangrijks is en een zeldzame demonstratie van bezieling. We moeten alle mensen die er voor zorgen dat deze buitengewone band ieder jaar weer wordt aangehaald, zeer dankbaar zijn en ik hoop dat dit zal blijven doorgaan, ook nadat wij er allemaal niet meer zijn.

Wij zijn hier bij elkaar gekomen om Stanislaw Sosabowski te eren, onze oude kameraad, een groot generaal, een groot militair en een zeer bijzonder mens. Een Poolse held en een held voor iedereen die daadwerkelijk heeft deelgenomen aan deze strijd, 62 jaar geleden.

Ik was hoofd van de inlichtingendienst van Generaal Browning, de ‘Airborne Corps Commander’ en ik had net twee of drie moeilijke weken achter de rug, waarin ik probeerde Browning ervan te overtuigen dat de inlichtingen, die ik uit Nederland kreeg, vooral die over de aanwezigheid van de 9^e en 10^e SS Panzer Divisie, het nodig maakten de plannen te wijzigen. Ik werd als een lastpost gezien op het hoofdkwartier en Browning wilde niet alleen niets van mijn argumenten weten, hij stuurde mij zelfs weg. Een paar dagen later werd ik naar het hoofdkwartier teruggeroepen en ik bleef daar tot het einde van de slag.

Twee jaar geleden kwam ik terug om de 60^e herdenking van de Slag om Arnhem bij te wonen. Rond die tijd kreeg ik archiefmateriaal onder ogen dat mijns inziens vrij nieuw was en dat mij iets duidelijk maakte wat ik nooit eerder had geweten, namelijk dat Generaal Browning de oorzaak was geweest – met medeweten van Generaal Montgomery – van het ontslag van Generaal Sosabowski. Ook hebben zij allebei kritische verhalen over Generaal Sosabowski en de Poolse Parachutistenbrigade verspreid. Al zou er iets op de Polen aan te merken zijn geweest, dan was het zeker niet een gebrek aan moed of vechtlust.

Ik had ooit eens in Engeland aan de training van de Poolse Parachutistenbrigade meegedaan en ik moet zeggen, ze maakten zeer grote indruk op mij. Ze toonden zich als geweldige vechters en het zou belachelijk zijn geweest hun moed ooit in twijfel te trekken.

Het ontslag van Generaal Sosabowski was zonder twijfel een beschamende daad en een waarmee overduidelijk groot onrecht is gedaan. In het rapport stond een conclusie, ik ben er altijd huiverig voor om een oordeel te vellen over beslissingen die mensen maken in kritieke situaties, maar de conclusie was dat, als de tenlastelegging niet kon worden aangetoond, het doel van het ontslag en de gemaakte beschuldigingen tegen generaal Sosabowski en de Poolse

Bron archief:

STICHTING DRIEL-POLEN

Parachutistenbrigade, moeten zijn veroorzaakt door de wens, de schuld van een spectaculaire miskleun hier in Arnhem, de laatste fase van operatie Market Garden, op iemand anders af te schuiven. Op een bepaalde manier was er, bewust of onbewust, in de hoofden van Generaal Montgomery en Generaal Browning, de wens een zondebok te vinden en de Polen als die zondebok aan te merken. En ik moet toegeven dat mij dit de enige juiste conclusie lijkt, maar dan wel een die erg beschamend is voor ons Britten.

Ik wil hier graag een algemene opmerking maken over historisch onrecht en ik denk dat ik uit eigen ervaring kan spreken over ongeveer 3 à 4 grote gevallen van historisch onrecht. Het overkomt meestal mensen die vasthouden aan hun eigen inzicht, hoe impopulair dat ook mag zijn. Mocht naderhand blijken dat zij het bij het rechte eind hebben gehad, dan heeft dat vreselijke consequenties. Dat is het allerergste, als blijkt dat jij gelijk hebt wat betreft een zeer belangrijke historische gebeurtenis en dat je tegelijk in de minderheid was, want dan kan gemakkelijk je reputatie beschadigd worden. En dat is denk ik wat Generaal Sosabowski is overkomen.

Ik heb Generaal Sosabowski gekend (ik was veel jonger dan hij). Ik heb hem bij een aantal gelegenheden ontmoet maar ik wist niet, dat hoorde ik pas veel later, dat hij gesproken had met Browning en iedereen die maar wilde luisteren, over de uiterst zwakke elementen in het plan van de 1^e Airborne Divisie in Arnhem. Het is niet nodig u allen te vertellen over de zwakke elementen, zoals de dropping 12 kilometer van het doel, noch over de wanhopige noodzaak het plan te heroverwegen, vooral toen duidelijk was geworden dat er twee SS Panzer Divisies waren gestationeerd in en rond dit gebied. Niemand, dat hoef ik nauwelijks te benadrukken, wilde naar ons luisteren, maar ik wist niet dat ook Sosabowski precies tegen deze punten had geprotesteerd en volgens mij had hij volkomen gelijk en jammer genoeg is dat later ook gebleken.

Het is denk ik niet zo bekend dat hij ook betrokken was bij een ander besluit over leven en dood waarbij hij volledig werd genegeerd. Hij was aan de zuidkant van de rivier bij Driel en Generaal Horrocks, Generaal Dempsey en de commandant van de Wessex Divisie (waartoe ik lang geleden behoorde) besloten, tijdens wat men de conferentie van Valburg noemde, de Polen en het 4^e Dorset regiment over de rivier te zetten om de verdediging van wat van de perimeter van de 1st Airborne Divisie overgebleven was, te ondersteunen. Volkomen terecht denk ik, wees Sosabowski erop dat ze het beter een stukje stroomafwaarts konden proberen omdat daar geen belangrijke Duitse posities aan de noordkant van de rivier waren. Er werd niet eens fatsoenlijk naar hem geluisterd. Hij gaf zijn uiteenzetting, niemand luisterde, waarna hij volkomen gerechtvaardigd uit de bespreking wegliep. Dit was volgens mij een beschamende gebeurtenis voor het Britse leger. Want het is gebleken dat hij het helemaal bij het rechte eind had.

Wat zij hebben gedaan was een totale mislukking. De troepen zijn er nooit doorheen gekomen om de 1st Airborne Divisie te versterken. Naar Sosabowski werd niet geluisterd, ze vonden hem maar een sta-in-de-weg. Als zijn ideeën waren overgenomen hadden ze misschien succes gehad en zou alles anders gelopen zijn. Mijns inziens heeft hij het als eenling tegenover een meerderheid vaak bij het rechte eind gehad, zeker bij deze twee bijzonder belangrijke beslissingen die over leven en dood gingen. Zoals ik al eerder zei, er is niets dat een mens nog minder populair maakt.

Bron archief:

STICHTING DRIEL-POLEN

Twee jaar geleden, bij de 60^e herdenking, ontmoette ik de heer Geertjan Lassche en andere mensen die op dat moment bezig waren met een televisieprogramma over deze geschiedenis. Kennelijk had dit de aandacht van Prins Bernhard getrokken, die toen ernstig ziek was. Ik was er trots op dat ik aan die documentaire mee kon werken en ik denk dat naar aanleiding van dit programma er steun kwam vanuit de koninklijke familie. Jammer genoeg is prins Bernhard kort daarna gestorven. Maar gelukkig kwamen de Nederlanders met een goed plan dat, heel typerend voor hen, als doel had het recht te laten zegevieren. En toen was er de ceremonie in mei, in aanwezigheid van Hare Majesteit de Koningin. Ik ken geen enkele regering die eerder heeft besloten om een commandant en soldaten van een militaire eenheid, de hoogste eer toe te kennen voor wat zij 60 jaar daarvoor hebben gedaan. 60 Jaar te laat weliswaar, maar desalniettemin is er eindelijk, tot op zekere hoogte, gerechtigheid gedaan. En natuurlijk komen we nu hoop ik tot het beste en voor mij persoonlijk het meest aangrijpende deel van dit proces.

Ik weet dat alle veteranen van Arnhem, de mensen die echt zij aan zij met de Polen gevochten hebben, opgetogen zullen zijn dat onze kameraden deze eer zestig jaar later wordt toegekend en dat de Nederlandse regering postuum de onderscheiding van de Bronzen Leeuw heeft toegekend aan Generaal Sosabowski en de Militaire Willemsorde (vergelijkbaar met het Britse Victoria Cross) door de Sixth Polish Air Assault Brigade uit Krakow in ontvangst is genomen. Jammer genoeg konden wij niet bij de ceremonie aanwezig zijn maar ik heb gehoord dat het een indrukwekkende en ontroerende ceremonie is geweest.

Afgelopen februari zijn we gestart met het *Sosabowski Memorial Appeal* waarin we onze Arnhem veteranen vroegen geld in te zamelen voor een gedenkteken voor Generaal Sosabowski en zijn Brigade. Onze eigen Parachute Regimental Association ondersteunde ons en vanaf het begin af aan hebben we bijdragen ontvangen van over de hele wereld en ik zou heel graag Nicholas Humphrey en Mike Collins van de Parachute Regimental Association, die hier vanavond aanwezig zijn, willen bedanken. ‘Hartelijk dank voor alles wat jullie hebben gedaan.’

We zijn ook de vele Poolse veteranen uiterst dankbaar en in het bijzonder de leden van de familie Sosabowski die zeer genereus zijn geweest. Tot mijn verbazing ontdekte ik dat er ook achterkleinkinderen van Generaal Sosabowski hier aanwezig zijn. Dat geeft aan dat de tijd voortschrijdt, ik dacht dat het kleinkinderen zouden zijn...maar dat is niet zo. Het is fantastisch jullie allemaal hier te zien.

Bij deze gelegenheid zou ik iedereen willen bedanken die een bijdrage heeft geleverd aan deze avond en aan de ceremonie die morgen plaats zal hebben. Het verbazingwekkende aan de regio Arnhem is dat er zo veel mensen zijn die fantastische dingen doen voor deze en andere zaken, die te maken hebben met die strijd van 62 jaar geleden. Ik kan niet alle mensen bedanken maar ik wil er wel twee speciaal noemen. Ik zal beginnen met Arno Baltussen, onze gastheer morgen. Ik weet dat dit soort bijeenkomsten veel werk kost, maar dat is het zeker waard, omdat het duurzaam is en bijzonder waardevol is voor enorm veel mensen. Ten tweede, en ik zeg dit uit volle overtuiging, weet ik ook van de ongelooflijke hoeveelheid werk die Hiltje van Eck heeft verzet. Ze is verbazingwekkend. Hoe ze het heeft klaargespeeld weet ik niet, maar klaargespeeld heeft ze het!

Als laatste, en ik ben niet helemaal zeker over dit speciale deel van de toespraak maar ik denk dat het een goed idee is, dus laten we het in ieder geval proberen.

Bron archief:

STICHTING DRIEL-POLEN

We proberen hier de klok een beetje terug te draaien wat betreft een buitengewoon betreurenswaardige en werkelijk afschuwelijke episode uit de Tweede Wereldoorlog, veroorzaakt, tot mijn grote schaamte, door hoge officieren van het Britse leger waar Tony Hibbert en ik zoveel jaren deel van hebben uit gemaakt. Vanuit elk opzicht zien wij dit als een zeer ongelukkige episode.

Morgen, als we het gedenkteken voor Generaal Sosabowski onthullen, willen we afgezien van het herdenken van Generaal Sosabowski en zijn fantastische Brigade, dat dit alles enigszins effect heeft op de gemeenschap, vooral in Engeland. Ik zou het volgende graag willen zeggen en het is nauwelijks nodig te vermelden dat Tony één van de schrijvers is, ik citeer:

“Generaal Majoor Stanislaw Sosabowski heeft z’n levenlang onvermoeibaar voor de vrijheid van zijn geboorteland gestreden. Hij was, is, en zal altijd een grote held voor de Polen zijn. Dit monument is opgericht door zijn medestrijders van de Eerste Britse Airborne Divisie met wie hij zij aan zij streed in de Slag om Arnhem. Het geeft aan dat hij voor ons, ondanks de kwetsende, ongegronde laster die zijn carrière ruïneerde, een groot strijder voor de vrijheid, een uitstekende commandant en een grote held was, is en altijd zal zijn.”

Dank u.

Bron archief:

STICHTING DRIEL-POLEN

